

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

<p>Název:</p>	<p style="text-align: center;">Otvírání studánek</p> <p><i>Přírodní prameny bývaly v dávných dobách jediným zdrojem pitné vody. Zvláště po dlouhé a drsné zimě následovalo jarní čištění studní a studánek, někdy i s doprovodným obřadem.</i></p> <p><i>Nalézt ve správnou chvíli v přírodě pramének čisté vody je mnohdy malý zázrak, ten úžasný pocit ostatně zná každý poutník, který se kdy znavený a žíznivý trmácel krajinou. To platilo od pradávna, zkušenosti dávných lovců, zemědělců i cestovatelů si neseme v sobě, a tak ani v dnešní době nepřekvapí, že krásná studánka je ozdobou mnohého koutu naší přírody, na který mnozí vzpomínají ještě po mnoho let.</i></p>
<p>Cíl:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ukázat dětem, jak úžasné dary nám příroda poskytuje a jak se člověk k ní na oplátku někdy nešetně chová. • Prostřednictvím prožitku vyvolat u dětí pocit sváteční chvíle, naučit je vnímat čistotu vody. • Podpořit úctu k tradicím a regionu.
<p>Motivace:</p>	<p>Myšlenkovým podkladem obřadu je víra starých lidí, že „studně, potoky a rybníky musí být před létem vybrány, kdo studánku vyčistí, přivodí si štěstí, a kdo ji znečistí, volá na sebe neštěstí“</p> <p>V moderní uspěchané době, kdy je prý na vodu nejlepší umělohmotná láhev, však význam přírodních zdrojů vody pomalu zaniká. Po staletí udržované studánky pustnou, praménky se ztrácejí v bahně, pamětníci rozsáhlých pramenišť odcházejí, prastaré mapy neplatí. Je to velká škoda, voda do krajiny patří, a to nejen pro lidi, ale i pro veškeré živočichy.</p> <p>Otvírání studánek je nádhernou znovuoživenou tradicí, která připadá na poslední den měsíce května a je pro děti velmi blízká. Květnové dny jsou vhodné k tomu, aby se žáci vypravili k nejbližší studánce a zažili si „Otvírání studánky“, spojené nejen s úklidem okolí studánky a jejím čištěním, ale i slavnostním obřadem.</p> <p>Pokud děti vaší školy patří mezi ty šťastnější a mohou se podívat v okolí na pramen a studánku, pak je zde nabídka činností, které mohou děti při této tradici vykonávat.</p> <p>Před cestou si společně s žáky popovídáme, proč se studánky čistily, komu slouží, (lidé, zvířata, hmyz a další) proč se mají chránit a opatrovat. Také si mohou žáci prohlédnout v atlasu rostliny, které často v okolí studánky rostou (blatouch, mech, kapradí, pryskyřník, pomněnka a další) případně, které živočichy můžeme u studánek spatřit.</p>

Metodický list Lísky pro učitele na podporu EVVO ve školách č. 58/2012

© Vydává Líska – o.s. pro EVVO ve Zlínském kraji, Z. Kalandry 1095, 755 01 Vsetín,
www.liska-evvo.cz pro ALCEDO – středisko volného času ve Vsetíně.

Metodické listy jsou vydávány v rámci projektu „Školní program krok za krokem – další vzdělávání pedagogů při zajišťování EVVO v MŠ, ZŠ a SŠ“, registrační číslo projektu CZ.1.07/1.3.09/03.0016. Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

	Děvčata si zvolí královničku, která bude mít na hlavě věnec s pentlemi a povede průvod.
Doba trvání:	2 až 4 hodiny, dle vzdálenosti ke studánce
Místo:	Přírodní prostředí kolem studánky
Potřeby a materiál:	Nářadí, klíč, stuhy, džbáněk, lékárnička, fotoaparát, lékárnička
Postup:	Vyučující si připraví scénář, rozdělí role, vezme džbánček na nabírání vody a klíč, kterým se bude studánka odemykat.
1. Příprava	
2. realizace	<p>Děti se vhodně obléknou pro pobyt v přírodě, vezmou hrabičky, lopatičky, kyblíky, do batůžků svačiny a pití na cestu.</p> <p>Věnec i stuhy pro královničku mohou děti připravit předem. Také verše a říkadla rozdělí vyučující tak, aby každý žák měl svou roli. Cestou pozorují krásy jarní přírody. První jde královnička, má na hlavě věnec z kvítí ozdobený dlouhými stuhami, které drží ostatní dívky a nakonec kluci s lopatkami a hrabičkami. Takto jdou v průvodu až ke studánce. Cestou mohou společně zpívat.</p> <p>Nejdříve probíhá čištění studánky a jejího okolí. Vyučující dbá na to, aby se voda ve studánce zbytečně nekalila a okolí nebylo udupáno.</p> <p>Následuje pásmo básniček a písní dle vlastního výběru viz. níže</p> <p>Tak dlouho přšelo i přes noci. Vy hlubáňky zarmoucené, zakalené až od pramene, jen dětské ruce vám mohou pomoci...</p> <p>Až bude máje, půjdeme do háje. Co tam budem dělati? Studánečku kopati, studánečku maličku, aby měla vodičku. Poslední den v máji studánky tu svátek mají.</p> <p>Královnička nabere do džbáňku vodu a vylije do všech světových stran (<i>aby bylo dostatek vláhy všude, vláha na polích, na loukách, v lesích, znamená život</i>) a říká báseň.</p>

Metodický list Lísky pro učitele na podporu EVVO ve školách č. 58/2012

© Vydává Líska – o.s. pro EVVO ve Zlínském kraji, Z. Kalandry 1095, 755 01 Vsetín,
www.liska-evvo.cz pro ALCEDO – středisko volného času ve Vsetíně.

Metodické listy jsou vydávány v rámci projektu „Školní program krok za krokem – další vzdělávání pedagogů při zajišťování EVVO v MŠ, ZŠ a SŠ“, registrační číslo projektu CZ.1.07/1.3.09/03.0016
Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

	<p>Teč vodičko čistá, do všech čtyřech stran, od blesků a bouře, studánko, nás chraň.</p> <p>Teč vodičko čistá, do všech čtyřech stran, od větrů a nesnází, studánko nás chraň.</p> <p>Teč vodičko čistá, do všech čtyřech stran, od sucha a hladu, studánko, nás chraň.</p> <p>Teč vodičko čistá, do všech čtyřech stran, od bídy a nemocí, studánko, nás chraň.</p> <p>Následuje symbolické otevření studánky klíčem.</p> <p><i>Pokud pro vás není žádná studánka dostupná, můžete zpracovat podobné pásmo jako vystoupení pro rodiče, třeba na Den matek.</i></p>
Reflexe	Povídání o tom, co nového se žáci naučili, co viděli, co se jim líbilo.
Klíčové kompetence:	<p>Kompetence k učení: Žák si propojuje získané informace o významu vody, její čistotě do širších souvislostí.</p> <p>Kompetence komunikativní: Žák porozumí zadanému textu, plynule jej přednese ve společném pásmu.</p> <p>Kompetence pracovní: Žák používá správně náradí, dodržuje vymezená pravidla, adaptuje se na změněné pracovní podmínky.</p> <p>Kompetence občanské: Žák chápe základní ekologické souvislosti, respektuje a chrání kulturní tradice.</p>
Začlenění okruhů PT:	<p>EVVO</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ekosystémy- druhová rozmanitost • Základní podmínky života
Cílová skupina	Žáci 1. stupně ZŠ

Metodické listy jsou ke stažení na www.liska-evvo.cz/skolam

Metodický list Lísky pro učitele na podporu EVVO ve školách č. 58/2012

© Vydává Líska – o.s. pro EVVO ve Zlínském kraji, Z. Kalandry 1095, 755 01 Vsetín,
www.liska-evvo.cz pro ALCEDO – středisko volného času ve Vsetíně.

Metodické listy jsou vydávány v rámci projektu „Školní program krok za krokem – další vzdělávání pedagogů při zajišťování EVVO v MŠ, ZŠ a SŠ“, registrační číslo projektu CZ.1.07/1.3.09/03.0016
Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Příklady básní

Krásné verše Miloslava Bureše

Beru ťa vodičko,
Proti prúdu-
Šak celý rok zdravá budu!
Naběrám ťa, živá vodičko,
Navrať mně moje zdravíčko!
Vodičko čistá,
Tečeš z hor bystrá,
Omývej břehy, kamení,
očist nás, lidské stvoření.
Tak je to u nás každý rok v máji.
Děti studánkám prameny
Jak srdce otvírají

Až bude máje,
půjdem do háje.

Co tam budem dělati?
Studánečku kopati,

studánečku maličku,
aby měla vodičku.

Tak dlouho přelo i přes noci.
Vy hlubáňky zarmoucené,
zakalené až od pramene,
jen dětské ruce vám mohou pomoci...

Tak jak je to u nás každý rok v máji.
Děti studánkám prameny
Jak srdce otvírají,
Aby i na horách byla hojnost úrody.

Aby pramen uživil potoky a řeky,
z hlubin vynesl písek měkký
a bystřiny jim překlenul na brody.
I studánky musí být v máji čisté,
tak jako děti vy jste,
i jim se stýskalo po jaru.

Metodický list Lísky pro učitele na podporu EVVO ve školách č. 58/2012

© Vydává Líska – o.s. pro EVVO ve Zlínském kraji, Z. Kalandry 1095, 755 01 Vsetín,
www.liska-evvo.cz pro ALCEDO – středisko volného času ve Vsetíně.

*Metodické listy jsou vydávány v rámci projektu „Školní program krok za krokem – další vzdělávání pedagogů při zajišťování EVVO v MŠ, ZŠ a SŠ“, registrační číslo projektu CZ.1.07/1.3.09/03.0016
Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.*

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Lesní studánka

Josef Václav Sládek

Znám křišťálovou studánku,
kde nejhlubší je les,
tam roste tmavé kapradí
a vůkol rudý vřes.

Tam ptáci, laně chodí pít
pod javorový kmen,
ti ptáci za dne bílého,
ty laně v noci jen.

Když usnou lesy hluboké
a kolem ticho jest,
a nebesa i studánka
jsou plny zlatých hvězd.

Metodický list Lísky pro učitele na podporu EVVO ve školách č. 58/2012

© Vydává Líska – o.s. pro EVVO ve Zlínském kraji, Z. Kalandry 1095, 755 01 Vsetín,
www.liska-evvo.cz pro ALCEDO – středisko volného času ve Vsetíně.

Metodické listy jsou vydávány v rámci projektu „Školní program krok za krokem – další vzdělávání pedagogů při zajišťování EVVO v MŠ, ZŠ a SŠ“, registrační číslo projektu CZ.1.07/1.3.09/03.0016. Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Podrobný popis obřadu jarního čištění studánek byl uveřejněn v měsíčníku „Od Trstenické stezky“ v roce 1926 řídícím učitelem Josefem Karlem z Vlčkova. V regionálním periodiku podrobně popsal průběh obřadu o posledním dnu v máji a zveřejnil i používané verše. Myšlenkovým podkladem obřadu je víra starých lidí, že „studně, potoky a rybníky musí být před létem vybrány, kdo studánku vyčistí, přivodí si štěstí a kdo ji znečistí, volá na sebe neštěstí“.

Jarní čištění studánek také symbolicky zahání zlé moci, nositele nemocí a tedy neštěstí. Mají je provádět svobodné a čisté dívky. Součástí obřadu byla říkadla, která pronášely družice i královna. Častěji se používal pojem královnička nebo králka. Zpravidla se jednalo o nejšikovnější místní dívku.

Básník Miloslav Bureš měl ve velké úctě lidové tradice. Štěstěna vedla básníkovo snažení správným směrem. Snad se jednalo o shodu náhod, nebo o neuvěřitelné štěstí. Při jedné návštěvě poličského muzea v první polovině padesátých let dvacátého století se mu dostalo do ruky již dříve vzpomínané periodikum s článkem Josefa Karla o jarním čištění studánek.

Popisovaný obyčej se Burešovi stal v roce 1954 na břehu rybníka Sykovce ve Třech Studních motivem a literárním podkladem k napsání básně „Píseň o studánce Rubínce“.

Následujícího roku zaslal text básně svému rodáku a příteli z Poličky Bohuslavu Martinů do jihofrancouzské Nice s prosbou o zhudebnění. Mistr nadšeně odpověděl: „Vaše báseň o studánce se mně hluboce dotkla nejen proto, že máte rád Vysočinu, ale i proto že je krásná. Mnoho vzpomínek vyvolala - drahých ...“. Bureš si byl jistě vědom toho, že Mistr má k tomuto kouzelnému koutu v srdci Vysočiny osobitý vztah. Vždyť na pozvání své žáčky Vítězslavy Kaprálové pobýval téměř celý červenec 1938 ve vilce rodičů žáčky na Třech Studních.

Burešovy verše rozjitřily vzpomínky skladatele na rodnou Poličku, Vysočinu, Sykovec a Tři Studně, kterým skladbu dedikoval. Martinů text básně poněkud zkrátil a změnil název kantáty na Otvírání studánek. Vřelá a podmanivá hudba se setkala s nesmírným ohlasem. „Studánky“ začaly svou slavnou cestu prostřednictvím profesionálních i amatérských souborů a byly přijímány nadšeně doma stejně jako v zahraničí.

Kantáta uvedla do povědomí krásný, ale dávno zapomenutý obřad při jarním čištění vodních zdrojů, podnítila péči o studánky a nejen na Vysočině vytvořila novou silnou folklorní tradici.

Metodický list Lísky pro učitele na podporu EVVO ve školách č. 58/2012

© Vydává Líska – o.s. pro EVVO ve Zlínském kraji, Z. Kalandry 1095, 755 01 Vsetín,
www.liska-evvo.cz pro ALCEDO – středisko volného času ve Vsetíně.

Metodické listy jsou vydávány v rámci projektu „Školní program krok za krokem – další vzdělávání pedagogů při zajišťování EVVO v MŠ, ZŠ a SŠ“, registrační číslo projektu CZ.1.07/1.3.09/03.0016. Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.